

اسراف و تبذیر در زندگی شهری و راهکارهای کاهش آن

چکیده

موضوع اسراف و تبذیر در دین اسلام آنچنان اهمیت دارد که خداوند در قرآن به طور صریح از مذمت آن فرموده است و در گفتار بزرگان دین بسیار از این عمل ناپسند نکوهش شده است تا جاییکه بسیاری از اعمال نیک انسان با اسراف و تلف کردن نعمات خداوندی از بین می رود و تلاشهای انسان با اسراف بی نتیجه و ابتر می شود. در این مقاله سعی شده با تأسی از کلام خدا و بزرگان دین شمایی کلی از وضعیت جامعه فعلی ارائه شود و در پایان با راهکارهای مختلف در جهت کاهش اسراف و فرهنگ درست مصرف کردن گامی برای اطلاع رسانی و آگاهی بخشی شهروندان برداشت.

واژگان کلیدی:

زندگی شهری ، اسراف ، تبذیر.

اسراف به معنی مصرف کردن مال بیش از آنچه سزاوار است و تبذیر هزینه کردن مال در آنچه سزاوار نیست که هزینه شود اطلاق می گردد. اسراف در دین اسلام آنچنان مورد مذمت قرار گرفته است که خداوند می فرماید: اسراف کاران را دوست ندارد. اسراف عملی حرام در احکام دینی تلقی گردیده است. از شروط مسلمان بودن دوری از اسراف و تبذیر می باشد. امام صادق (ع) در توصیف انسان مومن می فرماید: انسان مومن اسراف و زیاده روی نمی کند بلکه میانه روی را پیشه خود می سازد. مسلمان واقعی هیچگاه از منابع و نعمات خدادادی به نحوی استفاده نمی کند که در آن اسراف صورت پذیرد. از راههای عملی و اساسی شکرگزاری در مقابل خداوند درست مصرف کردن و دوری از اسراف و تبذیر می باشد. خداوند در آیه ی ((و کلوا و أشربوا و لا تسرفوا إنه لا یحب المسرین)) (اعراف ۳۱) می فرماید: بخورید و بیاشامید اما اسراف و زیاده روی نکنید که خدا اسراف کاران را دوست ندارد که نشان دهنده اهمیت مضاعف دوری از اسراف می باشد. نکته ظریفی که در این آیه وجود دارد رعایت تعادل در مصرف و عدم افراط و تفریط در این باره می باشد. متأسفانه در فرهنگ مصرف شهروندان ایرانی تعادل وجود ندارد و جامعه به سوی مصرف گرایی و مصرف زدگی افراطی پیش رفته است. بطوریکه در بسیاری از مجامع و مجالس عروسی و مهمانی ها اسراف زیادی صورت می گیرد. در فرهنگ اصیل ایرانی - اسلامی بارها اشارات فراوانی بر مصرف صحیح و مذمت اسراف و افراط شده است. پیامبر گرامی اسلام می فرماید: اسراف فقر و تنگدستی می آورد و همچنین حضرت علی (ع) نیز می فرمایند: اسراف دارایی زیاد را هم نابود می سازد که مصداق این جمله در جامعه فعلی ما کاملاً نمایان است در حالی که منابع زیرزمینی و خدادادی فراوانی داریم و در تولید برخی از محصولات کشاورزی جزء چند کشور اول دنیا می باشیم و مهمتر از اینها نیروی انسانی متخصص و فراوانی داریم اما روز به روز بر فقر افراد جامعه افزوده می شود.

چگونگی اسراف و تبذیر در زندگی شهری

در طول سالهای گذشته افزایش چشمگیر جمعیت شهرنشین و مهاجرت روستایی ها به شهرها هم اکنون ۷۰٪ جمعیت ایران را شهرنشینان تشکیل می دهند که این بعد جمعیت مشکلات زیادی را به همراه داشته است که از جمله آنها مصرف نادرست شهروندان می باشد. در واقع بسیاری از روستاییانی که زمانی به عنوان قشر تولید کننده انواع محصولات کشاورزی را به جامعه عرضه می کردند خود به شهروندانی مصرف کننده تبدیل شده اند. افزایش کمی غذا که حاصل پیشرفت تکنولوژی و دستکاری ژنتیکی گیاهان و جانوران می باشد نوعی مصرف گرایی افراطی و لجام گسیخته ای را با خود به ارمغان آورده است. مصرف بیشتر در جامعه به عنوان ارزش کاذبی شناخته شده و هر شهروندی دارای ریخت و پاش بیشتر باشد لاجرم از رتبه و مقام اجتماعی بالاتری برخوردار می باشد که جلوه های روز افزون آن در تعداد اتومبیل بیشتر، خانه بزرگتر، تجمعات فراوانتر و نمایش ثروت فزون تر میتوان مشاهده نمود که نوعی روحیه اشرافی گری، تجمل پرستی و فاصله طبقاتی به وجود آورده که با روح دین و طرز سلوک بزرگان دینی سنخیتی ندارد. این روحیه و رفتار مصرفی آسیب جدی بر سرمایه اجتماعی و اخلاق عمومی جامعه وارد ساخته است و جامعه طبقاتی و سلوک سرمایه داری حاصل از آن به هیچ وجه شایسته یک جامعه دینی نمی باشد.

راهکارهای کاهش اسراف در زندگی شهری

برای کاهش اسراف و تبذیر در زندگی شهری در درجه اول بایستی فرهنگ سازی بنیادی صورت پذیرد تا فرهنگ درست مصرف کردن در شهروندان نهادینه شود. برای تحقق این امر عزمی ملی نیاز است و بر عهده ی یک یا چند نهاد نمی باشد بلکه وظیفه عمومی محسوب می شود که تمامی ارگانها و شهروندان به فراخور وظیفه و توان خود می توانند به کاهش اسراف و ارتقای فرهنگ صحیح مصرف کمک نمایند. راهکارهای پیشنهادی جهت کاهش اسراف با لحاظ دو رویکرد فرهنگ سازی و جنبه عملیاتی ارائه می گردد:

اهم راهکارهای کاهش اسراف و تبذیر در زندگی شهری با رویکرد فرهنگ سازی:

- ✓ گنجاندن مطالب در کتب درسی و فعالیتهای فوق برنامه دانش آموزان جهت آموزش فرهنگ مصرف صحیح و پرهیز از اسراف.
- ✓ برگزاری همایش های مختلف در طول سال در جهت آگاهی بخشی عمومی و ارئه فرهنگ مصرف صحیح.
- ✓ آموزشهای ضمنی در تولید سریالهای تلویزیونی و فیلم های سینمایی.
- ✓ تشویق شهروندانی که رعایت الگوی مصرف را می نمایند و جریمه شهروندانی که مصرف بیش از اندازه و غیر متعارف دارند.
- ✓ حمایت از مخترعان و نوآوران که در زمینه کاهش مصرف فعالیت می نمایند.

اهم راهکارهای پیشنهادی کاهش اسراف و تبذیر در زندگی شهری با رویکرد عملیاتی

- ✓ برنامه ریزی در میزان خرید اقلام مصرفی خانوار بر اساس نیاز
- ✓ بازیافت زباله خشک با تفکیک صحیح در منزل
- ✓ استفاده از حمل و نقل عمومی به جای خودروهای شخصی
- ✓ تنظیم موتور و باد لاستیک خودرو که سبب کاهش مصرف سوخت می شود
- ✓ رانندگی با سرعت ۹۰ کیلومتر در ساعت و حرکت یکنواخت و هماهنگ با ترافیک
- ✓ استفاده از وسایل برقی پر مصرف (ماشین لباسشویی ، اتو و...) در روزهای تعطیل و در ساعات اولیه صبح
- ✓ تنظیم سیستم های خنک کننده که تا ۲۰٪ مصرف انرژی را کم می کند
- ✓ پوشش مخزن آب گرم بیرونی ساختمان با رنگ سیاه که تا ۲۵٪ هزینه آب گرم را کاهش می دهد
- ✓ استفاده حداکثری از نور خورشید برای روشنایی و گرما
- ✓ عایق نمودن شیشه ی پنجره و دو جداره نمودن آن
- ✓ بستن شیر مصرف گاز در زمانی که به مدت طولانی استفاده نمی شود
- ✓ بستن شیر آب به هنگام مسواک و وضو گرفتن

✓ قرار دادن یک بطری آب یا کیسه نایلونی پر از شن در مصرف آب توالت فرنگی که باعث کاهش مصرف آب در هربار کشیدن سیفون می شود

✓ شست و شوی ماشین با حداقل مصرف آب و عدم رها کردن شیلنگ آب زمانی که به آن احتیاجی نیست

✓ استفاده از جارو جهت نظافت کف حیاط و راه پله به جای جریان آب

✓ آبیاری باغچه ها صبح زود یا غروب که حداقل تبخیر در آن صورت می پذیرد

✓ نصب فشار شکن به سر شیرهای آب که تا ۲۵٪ مصرف آب را کاهش می دهد.

نتیجه گیری

اصلاح فرهنگ مصرف و کاهش اسراف در زندگی شهری یک انتخاب نمی باشد بلکه راهی می باشد که باید از آن برای ارتقای زندگی و افزایش رضایت مندی عمومی بهره گرفت. اسراف و تبذیر تباه کننده ی تمامی منابع و امکانات می باشد و به لحاظ اجتماعی ، اقتصادی ، سیاسی و زیست محیطی لطمات و زیانهای جبران ناپذیری بر همگان وارد می سازد و موجبات خشم خداوند و سلب رحمت و روزی را فراهم می سازد.

منابع

۱- قرآن کریم

۲- کلانتری، علی اکبر، اسلام و الگوی مصرف، ۱۳۸۸، بوستان کتاب

۳- حائریان اردکانی، محمود، مدیریت خانه، ۱۳۸۴، دانشگاه الزهرا

۴- پورتال مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما

نویسنده: حمید خانلرتبار